

Talousennuste vuosille 2009–2010**Taantuma hellittää ensi vuonna –
työttömyysaste nousee siitä huolimatta
keskimäärin 11 prosenttiin**

Palkansaajien tutkimuslaitos ennustaa Suomen kokonaistuotannon supistuvan tänä vuonna 5,5 prosenttia mutta kääntyvän ensi vuonna 1,8 prosentin kasvuun. Viime helmikuussa julkaistua ennustetta on kuluvan vuoden osalta alennettu 1,8 prosenttiyksikköä ja ensi vuoden osalta korotettu 2,5 prosenttiyksikköä. Käännettä vauhdittaa erityisesti vienti, joka supistuu tänä vuonna runsaat 16 prosenttia mutta kasvaa ensi vuonna jo lähes 7 prosenttia. Työllisten määrä putoaa molempina vuosina 84 000:lla, ja työttömyysaste nousee ensi vuonna keskimäärin 11,1 prosenttiin. Vuoden 2009 inflaatio jää 0,2 prosenttiin, josta se kiihtyy 1,6 prosenttiin vuonna 2010. Valtiontalouden alijäämä kohoaa ensi vuonna 11,2 miljardiin euroon ja sen velka 41 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Talouden riskit edelleen suuria

Talousohjaukseen liittyy tavanomaista huomattavasti suurempia riskejä, sillä kansainvälinen talous voi uudelleen taantua, jos rahoituslaitosten luottotappiot syventävät uudelleen epäluottamusta. Raaka-aineiden hintojen odottamattomankin nopea nousu ja valuuttakurssien epäyhtenäinen kehitys – mahdollisesti euron liiallinen vahvistuminen – voivat niin ikään taivuttaa esimerkiksi Euroopan orastavan talouskasvun. Suomen osalta on viitattu keskipitkän aikavälin synkkiin näkymiin ja siihen, että Suomen teollisuus olisi joutunut pysyvään alennustilaan. Tähän näkemykseen emme usko, vaan voimme luottaa siihen, että kemiallisen metsäteollisuuden heikentymisen vastapainoksi syntyy uutta aktiiviteettia muille toimialoille.

Talousohjaus on kirkastunut eri puolilla maailmaa

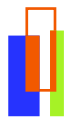
Kansainvälisessä taloudessa erilaisten luottamusindikaattoreiden parantuminen ennakoii tuotannon supistumisen pysähtymistä ja lähinnä teollisuuden mutta myös kokonaistuotannon osalta jopa kääntymistä nousuun. Samaa suuntaa vaikuttaa rahoituskriisin hellittäminen. Kasvuvauhtia kuitenkin jarruttaa pitkälle ensi vuoteen heikentyvä työllisyystilanne ja sen vaikutus palvelutuotantoon. Kun EU-alueen kokonaistuotanto supistuu tänä vuonna noin 4 prosenttia, niin ensi vuonna se kasvaa jo 1,5 prosenttia pitkälti viennin pirstumisen ansiosta. USA:n kokonaistuotanto supistuu tänä vuonna 2,8 prosenttia ja kasvaa ensi vuonna 1,8 prosenttia. Venäjän ja monien Aasian maiden tuotanto supistuu tänä vuonna jyrkästi mutta on jälleen kääntymässä nousuun. Kiina poikkeaa lähes kaikista muista maista siinä, että siellä kokonaistuotannon kasvuvauhti on pysynyt nopeana.

Rahapolitiikka ennätyskeveää

Keskuspankkien korkojen lasku sekä niiden myöntämän rahoituksen ehtojen lieventäminen on merkittävä tavalla edesauttanut luottokriisin laukeamista. Rahoituksen saanti onkin helpottunut ja sen ehdot ovat tulleet luotonottajalle edullisemmiksi. Keskuspankit ovat tavallaan tehneet voitavansa rahoituskriisin lievittämiseksi. Mitään merkittäviä uusia likviditeettiä lisääviä interventioita ei ole odotettavissa. Kuitenkin ensi vuoden lopulla, kun talouskasvun voimistuminen alkaa varmistua ja merkit inflaation nopeutumisesta alkavat tulla yhä ilmeisemmiksi, myös rahapolitiikkaa aletaan kiristää. PT ennakoikin, että EKP nostaa ohjauksohjaan ensi vuoden jälkipuoliskolla yhteensä 1,5 prosenttiyksikköä. Kolmen kuukauden euribor on ensi vuonna keskimäärin 1,5 prosentissa.

Finanssipolitiikassa vielä elvytysvaraa

Arviot elvytyksen ja sen päätösperäisen elementin mittaluokasta ovat olleet jossain määrin epätarkkoja ja voivat vaihdella toisistaan mittaustavan mukaan. Euroopan komission viime kesäkuussa julkaiseman arvion mukaan koko EU:n elvytys nousee tänä vuonna noin yhteen prosenttiin bkt:sta ja jää siten 0,5 prosenttiyksikköä tavoitetasoa pienemmäksi. Ensiarvoinen merkitys taantumien lannistamisessa on sillä, etteivät EU-maat ole pyrkineet eliminoimaan julkisten menojen ja erityisesti verotulojen voimakasta vaihtelua leikkaamalla menoja tai kiristämällä veroja. Useimmissa EU-maissa kuitenkin ensi vuonna päätösperäistä elvytystä pienennetään tai siitä luovutaan kokonaan. Onkin pelättävissä, että finanssipolitiikka muuttuu neutraaliksi liian aikaisin. Varsinkin työttömyyden kohoamisen estämiseksi olisi elvytystä jatkettava vielä ainakin yhdellä vuodella. Rahoituksen saaminen sille ei kohtaa ylivoimaisia esteitä.

Suomen vienti elpyy ensi vuonna

Loppuvuonna 2009 Suomen tavaravienti alkaa jo elpyä kuukausitasolla, kun talousnäkömyönten parantuminen ja tavara-varastojen täydentäminen voimistaa teollisuustuotteiden kysyntää. Kaiken kaikkiaan tavaroiden ja palveluiden viennin määrä supistuu tänä vuonna runsaat 16 prosenttia, mutta se kasvaa ensi vuonna jo noin 7 prosenttia. Viennin ja kotimaisen kysynnän supistuminen on johtanut myös tuonnin tuntuvaan pienentymiseen, tänä vuonna vajaalla 14 prosentilla. Ensi vuonna tuonnin määrä kasvaa 3 prosenttia. Kauppataseen ylijäämä, joka pienenee tänä vuonna yli kolme miljardia euroa viime vuodesta, vahvistuu ensi vuonna vajaalla kahdella miljardilla eurolla.

Investoinnit supistuvat vielä ensi vuonna

Rakentamisen väheneminen jatkuu myös loppuvuonna. Eri-tyisesti liike- ja toimistorakentaminen supistuu rajusti, mutta myös uutiset maa- ja vesirakentamisesta ovat huonoja. Näyttää siltä, että valtion elvytystoimien vaikutukset jäävät pieniksi maa- ja vesirakentamisessa, joka tunnetusti on julkisten hankintojen varassa. Ainoastaan korjausrakentaminen pysyy kasvu-uralla, mikä estää rakentamisen täydellisen romahtamisen. Kaiken kaikkiaan yksityisten investointien ennustetaan vähenevän tänä vuonna 13,8 prosenttia. Ensi vuoden loppua kohden rakentamisen alamäen ennustetaan taittuvan matalan korkotason ja suhdanneodotusten parantumisen takia. Näin ollen asuinrakentaminen kasvaa ensi vuonna hieman kuluvan vuoden hyvin alhaiselta tasoltaan. Muu rakentaminen sekä kone- ja laiteinvestoinnit supistuvat myös ensi vuonna, ja kaiken kaikkiaan yksityiset investoinnit vähenevät noin 2 prosenttia kuluvan vuoden tasosta.

Kysynnän ja tarjonnan tase

	2008	2008	2009e	2010e
	Mrd. €	Määrän muutos (%)		
Bruttokansantuote	184,7	1,0	-5,5	1,8
Tuonti	79,6	7,0	-13,8	3,0
Kokonaistarjonta	264,3	2,8	-8,0	2,1
Vienti	86,8	7,3	-16,4	6,9
Kulut	136,8	1,9	-1,7	0,1
yksityinen	95,6	1,9	-2,8	0,1
julkisen	41,3	2,0	0,7	0,0
Investoinnit	38,1	0,3	-11,0	-1,4
yksityiset	33,3	0,4	-13,8	-1,9
julkiset	4,8	-0,3	8,3	1,8
Varastojen muutos (ml. tilastollinen ero)	2,6	-40,1	-10,1	34,2
Kokonaiskysyntä	264,3	2,8	-8,0	2,1

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos

Kansainvälinen talous

Kokonaistuotannon määrän kasvu (%)	2008	2009e	2010e
Yhdysvallat	1,1	-2,8	1,8
Euro-13	0,7	-4,1	1,5
Saksa	1,3	-5,0	2,0
Ranska	0,4	-2,2	1,5
Italia	-1,0	-5,5	1,0
EU27	0,8	-4,0	1,5
Ruotsi	-0,2	-5,5	1,8
Iso-Britannia	0,7	-4,0	1,2
Japani	-0,7	-6,0	2,0
Venäjä	5,6	-6,5	3,5
Kiina	9,0	7,5	8,0

Lähde: BEA, BOFIT, Eurostat, Palkansaajien tutkimuslaitos

Palvelualat vaikeuksissa

Loppuvuotta kohden teollisuudessa on tapahtumassa käänne parempaan suuntaan viennin ansiosta. Näyttää kuitenkin siltä, että kone- ja laitteollisuuden tilauskanta alkaa kasvaa selvemmin vasta ensi vuoden jälkipuoliskolla. Palvelualoilla tuotanto supistuu vielä vuonna 2010. Toisaalta kaupassa nähtiin suuri pudotus jo alkuvuonna, joten alhainen vertailutaso näkyy muita palvelualoja parempana kasvulukuna ensi vuonna. Lokakuussa voimaan tuleva ruuan arvonlisäveronalennus tuo myös oman positiivisen vaikutuksensa kaupan alalle.

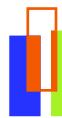
Palkkakehitys hidastuu ja palkkasumma supistuu

Ansiotasoindeksi nousee tänä vuonna 4 prosenttia, josta sopimuspalkkaindeksin osuus on 3,6 prosenttiyksikköä. Vuonna 2010 ennakoimme ansiotason nousevan 2,5 prosenttia. Ansiotason nousu on suurelta osin seurausta jo aiemmin solmituista sopimuksista. Uusien sopimusten korotustaso tulee jäämään merkittävästi näitä alemmaksi.

Palkkasumma supistuu tänä vuonna 1,7 prosenttia. Vuoden 2010 kuluessa työllisyyden heikkeneminen pysähtyy ja palkkasumma kasvaa 1,6 prosenttia. Palkansaajien ostovoimaa tuetaan tänä vuonna veronkevennyksin, mutta työllisyyden heikkeneminen vaikuttaa tätä enemmän kotitalouksien tulokehitykseen. Ensi vuonna suunta muuttuu, korot kääntyvät nousuun, työllisyys tasaantuu ja kotitalouksien reaalitytulot kasvavat, mutta vain hieman. Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot kasvavat tänä vuonna nimellisesti 0,2 ja ensi vuonna 1,8 prosenttia.

Työttömyys jatkaa nousuaan

Työttömyyden alamäki jatkuu koko loppuvuoden ja vielä ensi vuoden loppupuoliskolle, jolloin

Ennusteen keskeisiä lukuja

	2008	2009e	2010e
Työttömyysaste (%)	6,4	8,9	11,1
Työttömät (1 000)	172	238	294
Työlliset (1 000)	2531	2447	2363
Työllisyysaste (%)	70,6	68,1	65,9
Inflaatio, kuluttajahintaindeksi (%)	4,0	0,2	1,6
Ansiotaso, ansiotasoindeksi (%)	5,5	4,0	2,5
Kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitytulot (%)	2,0	-1,3	0,5
Vaihtotaseen ylijäämä (mrd. €)	4,8	1,6	3,5
Kauppataaseen ylijäämä (mrd. €)	5,9	2,7	4,5
Valtiontalouden rahoitusylijäämä			
mrd. €	1,6	-8,2	-11,2
% bkt:sta	0,9	-4,6	-6,1
Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä			
mrd. €	8,1	-5,8	-8,7
% bkt:sta	4,4	-3,3	-4,8
Velkaantumistaso (Emu-velka)			
% bkt:sta	34,2	43,1	50,6
Veroaste, %	43,1	41,2	40,3
Lyhyet korot (3 kk:n euribor)	4,6	1,3	1,5
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v.)	4,3	3,9	4,6

Lähde: Suomen Pankki, Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos

työllisyyskehitys tasaantuu. Vuoden 2010 viimeisinä kuukausina ei luultavasti nähdä enää suuria muutoksia työllisyydessä, mutta vuoden keskimääräinen muutos on kuitenkin selkeästi negatiivinen. Tänä vuonna työllisten määrä vähenee keskimäärin noin 3,3 prosenttia ja ensi vuonna 3,4 prosenttia, eli kumpanakin vuonna tapahtuu noin 84 000 työpaikan vähennys. Työttömyysaste on vuonna 2009 keskimäärin 8,9 prosenttia. Se nousee loppuvuotta kohden ja on keskimäärin 11,1 prosenttia vuonna 2010. Taantuman kuluessa huonommin tuottavia toimipaikkoja karsitaan, ja toisaalta kokonaistuotannon elpyminen alkaa teollisuudesta, mikä näkyy työn tuottavuuden kohentumisena. Väestörakenteesta johtuen 15–64 -vuotiaan väestön määrä kääntyy laskuun vuonna 2010, mikä osaltaan pienentää myös työvoiman määrää, vaikka työikäinen väestö (15–74 -vuotiaat) kasvaa edelleen.

Kotitalouksien kulutus supistuu ja säästäminen kasvaa

Kuluttajien luottamuksen kohentuminen, inflaation hidastuminen ja lainakorkojen lasku kääntävät yksityisen kulutuksen pohjalukemista jo tämän vuoden puolella. Ensi vuonna tapahtuva taloustilanteen lievä elpyminen mahdollistaa patoutuneen kysynnän purkautumisen kestokulutustavaroiden hankintoihin. Vuonna 2010 yksityinen kulutus voi kääntyä hitaaseen kasvuun samalla, kun kotitalouksien säästäminen on tasapainottunut.

Kuluttajahinnat laskevat korkojen myötä, yhdenmukaistettu inflaatio on euroaluetta nopeampaa

Kesällä kuluttajahinnat kääntyivät laskuun. Lokaalukuun alussa elintarvikkeiden arvonlisävero alenee 17:sta 12 prosenttiin. Jos tästä kolme neljäsosaa siirtyy vähittäishintoihin, laskevat elintarvikkeiden hinnat 3,2 prosenttia, ja inflaatiovauhti alenee 0,4 prosenttiyksikköä. Keskimäärin kuluttajahinnat nousevat 0,2 prosenttia vuonna 2009. Ainakin alkuvuonna 2010 öljyn ja muiden raaka-aineiden hinnat vaikuttavat kuluttajahintoja nostavasti tähän vuoteen verrattuna. Ensi vuonna myös korot kääntyvät nousuun. Lisäksi kuluttajahinnat nousevat vuoden alun tupakkatuotteiden veron, heinäkuun arvonlisäveron prosentin ja makeisveron korotusten seurauksena. Keskimäärin kuluttajahinnat nousevat 1,6 prosenttia ensi vuonna.

Merkille pantavaa on se, että vuoden 2007 alusta tämän vuoden heinäkuuhun ruoan hinta on noussut Suomessa 11,6 prosenttia ja siten 5,2 prosenttiyksikköä enemmän kuin euroalueella keskimäärin. Samaan aikaan Suomen muu ruoasta puhdistettu hintataso on noussut vain 1,2 prosenttiyksikköä enemmän kuin euroalueella. Näin Suomen nopeata ruokainflaatiota ei voida selittää yleisellä kustannusten ja hintojen nousulla. Kaiketi Suomen monopolisoitunut elintarvikeketju on saattanut nostaa hintoja jo ennakoita, jotta niitä voidaan laskea sopivasti lokakuusta lähtien. Näin on epävarmaa ja vaikea sanoa, alentaako ruoan alv:n alennus ruoan hintoja. Sikäli kun se niitä alentaa, se suosii jonkin verran enemmän vähävaraisia. Tulojen tasaajana se on kuitenkin tehoton väline.

Valtiontalouden alijäämä kasvaa voimakkaasti

Vuonna 2009 valtiontalouden rahoitusjäämä heikkenee lähes 10 miljardilla eurolla päättyen 8,2 miljardia euroa alijäämäiseksi. Heikkeneminen johtuu etupäässä verotulojen menetyksistä ja työttömyyden kasvuun liittyvistä menolisyksistä. Vuonna 2010 valtiontalouden alijäämä suurenee 11,2 miljardiin euroon, vaikka kulutus- ja investointimenojen kasvua leikataankin selvästi. Valtion velka nousee ensi vuonna 41 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Kunnat säästävät ja nostavat veroja

Vuonna 2009 kuntien tulokehitystä tuetaan muun muassa ohjaamalla niille entistä suurempi osa yhteisöveron tuotosta. Valtionosuuksien runsaan 8 prosentin kasvu helpottaa myös kuntien tilannetta. Huolimatta kulutus- ja investointimenojen kasvun leikkaamisesta kunnat päätyvät tänä vuonna 1,3 miljardin euron alijäämään, joka on miltei miljardin suurempi

kuin viime vuonna. Kunnallisverotuksen ennakoidaan kiristyvän ensi vuonna noin 0,2 prosenttiyksikköä. Kuntien säästötoimien odotetaan kohdistuvan edelleen voimakkaasti kulutus- ja investointimenoihin. Tällä tavoin kunnat onnistuisivat kutistamaan alijäämänsä noin 700 miljoonaan euroon.

Koko julkinen talous alijäämäiseksi

Tänä vuonna julkiset kulutusmenot yhteensä (valtio ja kunnat) kasvavat reaalisesti 0,7 prosenttia. Osoituksena finanssipolitiikan elvytysotteen kirpoamisesta näiden menojen kasvu hyytyy ensi vuonna nolnaan. On jopa mahdollista, että ne supistuvat selvästi. Vielä jyrkempi kehitys on julkisten investointien kasvussa, joka hidastuu tämän vuoden 8,3 prosentista ensi vuonna 1,8 prosenttiin. Kaikkiaan julkisten menojen bkt-osuus kohoaa tänä vuonna 5 prosenttiyksikköä noin 54 prosenttiin lähinnä bkt:n supistumisen ja menoihin liittyvän automatiikan vaikutuksesta. Ensi vuonna vastaava meno-osuus pysyy lähes ennallaan. Veroaste sen sijaan alenee tänä vuonna pari prosenttiyksikköä ja ensi vuonna vielä 0,7 prosenttiyksikköä päätyen runsaaseen 40 prosenttiin. Julkisyhteisöjen yhteenlaskettu rahoituslijäämä suhteessa bruttokansantuotteeseen menee tänä vuonna 3,3 prosenttia ja ensi vuonna 4,8 prosenttia alijäämäiseksi.

Arvio finanssipolitiikan mitoitukselta vuodelle 2010

Ennusteen yhteydessä esitetään laskelma vero- ja menoelvytyksen laajuudesta Suomessa vuonna 2010. Sen perusteella valtion menotalous ei enää ensi vuonna ole taloudellista aktiviteettia elvyttävää. Finanssipolitiikka onkin lisännyt liian vähän kotimaista kysyntää ja siltä osin kun sitä on tuettu, on pitäydäytty liikaa yritysten ja kotitalouksien tulojen lisäämisessä verotusta keventämällä. Tällaisena aikana näiden toimien tehoa on heikentänyt se, että yritykset ovat tyytyneet vain kannattavuuden parantamiseen ja kotitaloudet ovat lisänneet säästämistä.

Julkisten kulutusmenojen ja investointien väliaikainen ja reipas lisääminen on edelleen välttämätöntä. Sitä perustelee työllisyystilanteen näköpiirissä oleva heikkeneminen. Tukea tulisi suunnata niin kunnille, asuinrakentamiseen kuin erilaisiin julkisiin investointihankkeisiin. Valtion menokehysten ei pitäisi antaa kahlita elvytystä. Julkisen menoelvytyksen määrän tulisi nousta noin prosenttiin bkt:sta.

Taloukskehityksen vaikutus esimerkkiperheiden ostovoimaan

Ennusteen liitteessä tarkastellaan ansiotulojen, tulonsiirtojen, verojen, asuntolainan hoitokulujen, vuokrien ja lasten päivähoitomaksujen vaikutuksia erilaisten esimerkkiperheiden ostovoimaan, jossa on huomioitu myös perhekohtainen inflaatio. Vuonna 2009 inflaatio on positiivinen pienituloisimmilla esimerkkiperheillä eli työttömällä, yksinhuoltajalla ja työntekijäperheellä. Sen sijaan toimihenkilöperhe, hyvätuloisin pariskunta ja eläkeläispariskunta pääsevät nauttimaan hintatason laskusta. Ensi vuonna kaikkien inflaatiovauhdit ovat positiiviset. Reaalitulot kasvavat kaikilla - työttömällä vähiten - tänä vuonna, mutta ensi vuonna tämä nousu lähes pysähtyy. ■

Lisätietoja

Ennustepääällikkö Eero Lehto, puh. (09) 2535 7350
Tiedottaja Heikki Taimio, puh. (09) 2535 7349
Palkansajien tutkimuslaitos,
Pitkäsillanranta 3 A, 6. krs, 00530 Helsinki
Ennusteen laajempi versio 3.2.2009 Internetissä
osoitteessa: www.labour.fi